

Boris GLAVAN,
dr., conf. univ.
PhD,
Associate Professor

ASPECTE PRIVIND TACTICA ȘI METODICA INVESTIGAȚIILOR SPECIALE*

Investigațiile speciale ocupă un rol foarte important în activitatea organelor de menținere a ordinii de drept, referindu-se la eforturile depuse de anumite servicii specializate în obținerea informațiilor cu privire la activitățile infracționale pentru a le combate, în vederea protejării valorilor constituționale ale cetățenilor și securității statului. În acest articol, vom analiza unele dintre cele mai importante considerațiuni referitoare la tactica și metodică utilizată în investigațiile speciale.

Cuvinte-cheie: activitate specială de investigații, măsuri speciale de investigații, tehnici speciale de investigare, tactică, metodică, metodologie.

RASPECTS REGARDING THE TACTICS AND METHODOLOGY OF SPECIAL INVESTIGATIONS

Special investigations occupy a very important role in the activity of law enforcement bodies, referring to the efforts made by certain specialized services in obtaining information on criminal activities in order to combat them, protecting the constitutional values of citizens and the security of the state. In this context, the tactics and methodology used in these investigations play a critical role in ensuring their success. In this article, we will look at some of the most important considerations regarding the tactics and methodology used in special investigations.

Keywords: special investigative activity, special investigative measures, special investigative techniques, tactics, methodology.

Introducere. Printre elementele constitutive ale activității speciale de investigații se numără tactica și metodică acesteia, ele fiind menite să îmbunătățească esențial calitatea

activităților practice îndreptate spre realizarea scopurilor și sarcinilor stabilite în legătură cu asigurarea securității cetățeanului și statului prin identificarea și înlăturarea pericole-

* Lucrarea este elaborată în cadrul Proiectului de cercetare „Abordări conceptuale privind activitatea specială de investigații în condițiile statului de drept”, cifrul 22.00208.8007.07/PD I, susținut din bugetul de stat.

lor care o amenință, inclusiv prin combaterea infracțiunilor.

Importanța tacticii în contracararea infracțiunilor a fost remarcată încă de la începutul secolului XX, cercetătorul german H. Schneikert menționând că „tactica este un mijloc adecvat inevitabil în lupta împotriva criminalilor vicleni” [1, p.58]. Deși multe s-au schimbat de atunci, totuși esența și valabilitatea acestei teze s-a păstrat până în zilele noastre. Profesorii autohtoni V. Cușnir și V. Moraru în una din lucrările semnate împreună menționau că „în esența sa „tactica” reprezintă cea mai rațională și mai eficientă cale de realizare a unor scopuri și sarcini concrete, constituind un element important al „artei” de descoperire a infracțiunilor, un mijloc adecvat în lupta contra infractorilor vicleni” [2, p.275], afirmație împărtășită ulterior și de către alți reprezentanți ai mediului academic național actual [3, p.151].

Despre importanța metodicii investigațiilor speciale, apreciată din perspectiva cercetărilor științifice și raportată ca parte componentă a metodologiei acestei științe, s-a menționat că „cercetarea problemelor teoriei investigațiilor speciale ar fi imposibilă fără abordarea științifică a problemelor de ordin metodologic” [4]. Valorificată din punct de vedere pragmatic, importanța metodicii investigațiilor speciale poate fi exprimată prin asigurarea unor abordări sistematice și echilibrate a cazurilor specifice unor situații concrete, îmbunătățind calitatea investigațiilor și protejând drepturile și confidențialitatea persoanelor implicate [5, p.304].

În pofida importanței tacticii și metodicii investigațiilor speciale confirmate și recunoscute atât sub aspect practic, cât și la nivel științific, constatăm că în rândul specialiștilor din domeniul teoriei activității speciale de investigații există diferite percepții și înțelegeri ale esenței și conținutului tacticii și metodicii investigațiilor speciale.

În continuare, vom aborda anumite aspecte legate de tactica și metodica investigațiilor speciale, fără să avansăm în zona informațiilor protejate de secretul de stat, încercând să contribuim la elucidarea acestui subiect.

Metodologia studiului cuprinde meto-

dele tradiționale de cercetare: logică, gramaticală, analiză și sinteză, deducție și inducție, observație și comparație. În baza analizei materialelor pertinente (legislația națională și din străinătate, literatura de specialitate, alte materiale relevante) sunt formulate concluziile corespunzătoare.

Rezultate obținute și discuții. Cunoașterea tacticii și metodicii investigațiilor speciale este strâns legată de apariția și dezvoltarea investigațiilor speciale ca ramură a științei, de aceea pentru început ne vom referi anume la acest aspect.

Conform literaturii de specialitate, apariția și dezvoltarea investigațiilor operative/speciale ca știință este strâns legată de știința criminalisticii [6, p.106]. Axându-se pe sursele epistemologice, unii cercetători consideră că investigațiile speciale au apărut în cadrul criminalisticii, fiind apreciate, până în anii '30 ai secolului trecut, ca un compartiment al acestei materii, mai exact ca fiind o parte integrantă a secțiunii ce ține de tactica criminalistică [7, p.71].

Analizând lucrarea criminalistului I. N. Yakimov „Криминалистика. Руководство по уголовной технике и тактике” (Criminalistica. Îndrumar de tehnică și tactică criminală) din 1925 [8], putem observa că o parte semnificativă din a doua jumătate a acestei lucrări dedicate tacticii criminalistice a fost rezervată abordării procedurilor și mijloacelor lucrului operativ. În special, sunt descrise formele de comunicare secretă între criminali și modalitățile de interceptare a acestora, este elucidată activitatea investigativă secretă (негласный розыск) ca mijloc de luptă cu infractorii, este descrisă munca colaboratorilor confidențiali și numirea lor în funcție, sunt trecute în revistă mijloacele auxiliare necesare pentru succesul muncii secrete (aplicarea machiajului; utilizarea costumului, inclusiv a celui croit special cu două fețe de diferite culori; schimbarea aspectului exterior atât prin aplicarea machiajului, cât și prin schimbarea rapidă a îmbrăcămintei; aplicarea aparatelor de fotografiat secrete), sunt explicate modalitățile de desfășurare a acțiunilor investigative specifice lucrului operativ, numite astăzi măsuri speciale de investigații, fiind vor-

ba despre urmărirea, chestionarea, culegerea de informații.

Deși la acel moment, atât I. N. Yakimov, cât și alți cercetători (S. M. Potapov, P. S. Semenovsky, V. I. Gromov ș.a.) abordau investigațiile speciale în cadrul criminalisticii, totuși se poate spune că deja exista convingerea precum că acestea erau materii diferite [6, p.108]. Procesul de delimitare a materiei investigațiilor operative/speciale de cea a criminalisticii însă nu s-a produs imediat, ci treptat, în decurs de câteva decenii, mai întâi problema fiind supusă discuțiilor pe platforma mediului academic și doar după aceea s-a recurs la îndeplinirea respectivului proces. Pentru noi este foarte important acest aspect, mai ales în condițiile actuale în care reformele juridice se fac nu doar în lipsa unor aprobări științifice, ci uneori chiar total neînțelese și foarte greu de explicat. Dar să revenim la subiectul nostru.

Prin lucrările lor cercetătorii I. N. Yakimov și V. I. Gromov au contribuit la formarea arsenalului tactic și metodologic al investigațiilor operative/speciale, iar P. S. Semenovsky și S. M. Potapov la dezvoltarea echipamentului tehnic menit să asigure respectivelor investigații [6, p.109].

Chestiunile care vizau îmbunătățirea bazei tactice, metodice și tehnice a investigațiilor operative/speciale ca parte integrantă a criminalisticii au fost dezvoltate și în lucrările generațiilor ulterioare de criminaliști, fiind vorba de cercetătorii R. S. Belkin, V. I. Popov, I. F. Gherasimov, A. N. Vasiliev ș.a. [6, p.109]

Incluzând tactica investigațiilor operative/speciale în materia științei criminalistice, A. N. Vasiliev, într-una dintre lucrările sale timpurii (1960), menționa că dacă tactica muncii operative nu ar fi inclusă în materia tacticii criminalistice, atunci nicio altă știință nu s-ar fi expus asupra muncii investigațiilor operative prin generalizări științifice, analize legale și, în consecință, nu ar exista acel mijloc de îmbunătățire și sistematizare a activităților operative de investigații [9, p.38-39]. Mai târziu, prin 1980, A. N. Vasiliev recunoștea că acțiunile operative de investigații aplicate pentru relevarea, prevenirea și curmarea infracțiunilor până la începerea urmăririi penale, precum și

în timpul acestei faze procesuale, constituie o disciplină specială separată și nu mai poate rămâne doar în limitele criminalisticii [10].

Conform unor surse, cercetătorul A. I. Vinberg ar fi fost primul care s-ar fi expus cu privire la distincția dintre criminalistică și investigațiile speciale, acesta remarcând în manualul său de criminalistică (Криминалистика. — М., 1959. - С. 13-14.) faptul că această știință (criminalistica) are legături strânse cu disciplina care dezvoltă setul de probleme ale activității operative de investigații, că mijloacele și metodele operative sunt utilizate pentru acțiuni non-procedurale de prevenire a infracțiunilor, de identificare a datelor de fapt care pot fi apoi folosite ca probe în cadrul cercetării preliminare, de identificare și căutare a unor infractori. Atât știința criminalistică, cât și cea care dezvoltă în mod specific problemele activității operative de investigații servesc scopurilor combaterii criminalității. Această disciplină, generalizând experiența muncii operative, dezvoltă noi modalități de comitere a infracțiunilor, a căror cunoaștere îmbogățește știința criminalistică [7, p.74].

Alte surse îl evidențiază pe remarcabilul cercetător A. G. Lekar ca fiind primul care s-ar fi expus în privința deosebirii dintre criminalistică și investigațiile speciale; mai important însă este faptul că în cadrul susținerii tezei sale de doctor (1967) [11] el formulase noțiunea activității operative de investigații, înțelegând prin aceasta un sistem de acțiuni de căutare și investigare (recunoaștere) efectuate în baza unor acte normative [7, p.75].

Ulterior, conform unor surse [12], ideea deosebirii dintre cele două materii a fost preluată și susținută în mod public de către remarcabilul om de știință, doctor în drept, profesorul R. S. Belkin. El a constatat că știința ajunsese la un așa nivel de dezvoltare în care teoria investigațiilor operative deja nu mai putea rămâne în limitele domeniului criminalisticii. Profesorul avea în vedere faptul că, la acel moment, cercetătorii reușiseră să dezvolte toate secțiunile teoriei investigațiilor operative/speciale și că ar fi existat motive serioase de a nu le mai include în limitele criminalisticii. În viziunea acestuia, „relațiile de subor-

donare, în care știința criminalistică și teoria activității operative de investigații se aflaseră în trecutul recent, s-au transformat în relații de interacțiune” [13, p.3-15].

În doctrină este evidențiat faptul că procesul de formare a teoriei investigațiilor operative ca ramură independentă a cunoașterii s-a intensificat începând cu anul 1960 datorită cercetătorilor care s-au angajat în abordarea problemelor specifice acestui domeniu. De mare importanță pentru dezvoltarea acestei științe au fost lucrările cercetătorilor V. G. Bogdanov, D. V. Grebelsky, A. G. Lekar, V. A. Lukașov, S. S. Ovcinsky, V. G. Samoilov, G. K. Sinilov, eforturile creative ale acestora făcând posibilă trecerea de la dezvoltarea problemelor individuale la proiectarea domeniului teoriei activității operative de investigații, definirea elementelor sale structurale și formarea unui anumit sistem de cunoștințe [14].

În anii care au urmat, investigațiile cercetătorilor în mare parte s-au focusat anume pe determinarea obiectului investigațiilor operative/speciale, iar rezultatele au fost foarte diferite. Iată câteva opinii relevante subiectului nostru de cercetare. În viziunea cercetătorului A. G. Lekar (1963), obiectul investigațiilor operative/speciale îl formează lupta în mod operativ împotriva criminalității, cea mai importantă componentă fiind tactica acestei lupte [7, p.72; p.75]. V. A. Lucașov și V. G. Bobrov (1974) au considerat că teoria activității operative de investigații este un sistem de cunoștințe bazat pe legitățile relevante cu privire la formele de organizare a activității operative de investigații și tacticii de efectuare a măsurilor operative de investigații care vizează prevenirea, descoperirea infracțiunilor, căutarea infractorilor și a persoanelor dispărute [15].

S-a sugerat împărțirea teoriei activității operative de investigație în două ramuri științifice independente: (1) dreptul penal-investigativ; (2) tactica și metodica acțiunilor investigativ-operative (1979) [16]. Asemănătoare este și opinia susținută de N. I. Sidorenko (1981), conform căreia studierea obiectului teoriei investigațiilor operative/speciale nu se limitează doar la aspectul său tactic, ci include metodica de prevenire și descoperire

a infracțiunilor, de căutare a infractorilor și a persoanelor dispărute [7, p.89].

De o importanță deosebită pentru acest studiu este și conceptul elaborat de cercetătorul I. A. Klimov, reflectat în cadrul lucrărilor elaborate în perioada anilor 1992-1995 [17], inclusiv în cadrul tezei sale de doctorat (1995), conform căreia obiectul teoriei investigațiilor operative/speciale include legitățile mecanismului de săvârșire a infracțiunii și combaterii mediului criminal, apariției informațiilor despre infracțiune și participanții acesteia, colectarea, evaluarea și utilizarea datelor factice despre acestea, dezvoltarea bazelor juridice, organizatorice, metodologice și tactice pentru utilizarea efectivă a forțelor, mijloacelor și metodelor investigativ-operative în lupta împotriva criminalității [4].

În baza conceptului teoretic, I. A. Klimov a propus și un sistem al teoriei activității investigațiilor operative/speciale, alcătuit cel mai probabil după modelul criminalisticii: Secțiunea I - Teoria generală a activității operative de investigații; Secțiunea II - Tactica investigațiilor operative/speciale; Secțiunea III - Metodica investigațiilor operative/speciale; Secțiunea IV - Tehnica operativă [18].

Este de menționat că acest sistem al teoriei activității investigațiilor operative/speciale la momentul lansării fusese doar declarat, urmând ca ulterior să se facă cercetări pentru recunoașterea și aprobarea acestuia. Până în prezent însă numărul susținătorilor acestui model rămâne suficient de modest, doar în lucrările cercetătorului E. S. Dubonosov [19, p.28; 20, p.25] am întâlnit referințe la respectivul model.

Profesorul A. Iu. Șumilov, abordând subiectul în cauză, a pus la îndoială modelul propus de I. A. Klimov, argumentând prin lipsa compartimentului juridic din cadrul acestui model, care nu ar fi mai puțin important comparativ cu secțiunea consacrată tehnicii operative. În opinia lui A. Iu. Șumilov, modelul propus de I. A. Klimov ar putea fi acceptat doar ca subsistem al științei activității operative de investigații [21, p.283].

În general, profesorul A. Iu. Șumilov a lansat un alt model al științei activității

investigațiilor operative/speciale care ar cuprinde trei părți principale: generală, specifică și specială, tactica și metodică fiind incluse în cea de a treia parte a acestui model [21, p.288].

Pe lângă acestea, în doctrină ar mai putea fi întâlnite și alte modele cu privire la structura științei activității investigațiilor operative/speciale; se pare că discuțiile la acest subiect se duc în limitele publicațiilor clasificate la care, din păcate, accesul este limitat. Chiar A. Iu. Șumilov face referință la una dintre aceste surse conform căreia structura teoriei activității operative de investigații ar fi compusă din trei elemente: 1) strategia; 2) activitatea operativă; 3) tactica (И. В. Большов „Некоторые размышления о возможности альтернативного построения структуры теории оперативно-розыскной деятельности органов внутренних дел” / И. В. Большов, Д. Б. Горемыкин // Оперативник (сыщик). 2006. № 1 (6). С. 19-22.) [22, p.180].

Cele relatate dovedesc faptul că știința activității operative/speciale de investigații este în plin proces de dezvoltare și structurare în același timp, diferiți cercetători propunând diferite modele structurale pentru această tânără știință, ceea ce înseamnă că până în prezent nu s-a aprobat în unanimitate un singur model. Cu siguranță această problemă necesită o abordare separată și mult mai amplă și poate chiar în limitele unei lucrări de doctorat. Cert este faptul că tactica investigațiilor speciale, spre deosebire de metodică, permanent a avut un loc important în structura obiectului științei investigațiilor operative/speciale.

Așadar, ce presupune tactica și metodică investigațiilor operative/speciale?

Conform doctrinei, termenul „tactică” a pătruns în știința criminalistici și respectiv în cea a investigațiilor speciale din domeniul militariei (greacă taktika - arta de a construi trupe), fiind componentă a artei de luptă care studiază organizarea, pregătirea și ducerea luptei (războiului) pentru îndeplinirea cu maximum de eficacitate a scopurilor stabilite [23, p.10]. Același termen mai înseamnă totalitatea mijloacelor întrebuintate pentru a izbuti într-o acțiune [2, p.275].

Ar fi impropriu să afirmăm că termenul „tactică” este specific doar militariei, crimina-

listicii și investigațiilor speciale, fiindcă acesta este folosit practic în toate sferile sociale, mai ales în cele în care există elemente de luptă, confruntare, opoziție, în care se caută adevărul în condiții dificile, în care sunt obstacole, unde este admisă dezinformarea, iar succesul presupune ascunderea planurilor, obiectivelor, acțiunilor și a participanților acestora (de exemplu: tactica de marketing; tactica electorală; tactica jocului de fotbal, baschet etc.). În acest fel, termenul „tactică”, indiferent de domeniul în care se aplică, în esență presupune iscusința de a ajunge mai ușor la final, depășind obstacolele care stau în cale.

Analizând subiectul discutat, profesorul A. Iu. Șumilov constată faptul că cercetătorii în domeniul investigațiilor speciale nu au reușit să elaboreze o poziție unificată privind înțelesul tacticii investigațiilor operative [22, p.196]. Această constatare se pare că rămâne valabilă și astăzi.

Astfel, în viziunea profesorilor autohtoni V. Cușnir și V. Moraru „tactica investigativ-operativă reprezintă o parte integrantă a investigațiilor operative, care include totalitatea unor procedee, metode și tehnici interdependente, bazate pe recomandări și experiență avansată, condiționate de situația operativă și comportamentul infractorilor, de forțele dispuse și modul de acțiune întru atingerea scopurilor trasate privind prevenirea și descoperirea infracțiunilor sau soluționarea altor sarcini ale activității operative de investigații” [2, p.276].

Profesorul E. S. Dubonosov consideră că tactica investigațiilor operative presupune un „sistem de prevederi, metode, tehnici și recomandări științifice aplicate pentru efectuarea acțiunilor (măsurilor) de investigații îndreptate spre depistarea, prevenirea, suprimarea și descoperirea în timp util a infracțiunilor latente, grave, a persoanelor care le-au săvârșit, căutarea infractorilor și persoanelor dispărute, precum și pentru susținerea cercetărilor pe dosare penale complexe care necesită colectarea suplimentară a probelor despre organizatorii și complicii infracțiunilor, depistarea și ridicarea urmelor, documentelor, instrumentelor infracțiunii și a bunurilor dobândite pe cale ilegală” [20, p.26].

A. Iu. Șumilov definește tactica operativă de investigații ca fiind „un sistem de procedee și metode speciale, elaborate ținând cont de prevederile științifice și generalizarea experienței (pozitive și negative) a practicii operative de investigații, aplicate legal în anumite situații concrete de către ofițerii de investigații, precum și de alte persoane autorizate în acest sens pentru îndeplinirea eficientă a anumitor sarcini ale activității operative de investigații” [22, p.196].

Cercetătorul E. P. Nevsky definește tactica investigațiilor operative ca fiind „procesul de luare a deciziilor tactice de către subiectul activităților operative de investigații în temeiul alegerii mijloacelor și metodelor pentru atingerea scopurilor operative pe baza analizei circumstanțelor în care va acționa, a forțelor, caracteristicilor și comportamentului părții adverse, precum și a capacităților proprii de a rezolva rapid sarcinile activității de investigații” [24].

În doctrină se conțin și alte definiții analiza cărora ne permite să deosebim două abordări distincte: una teoretică și alta practică. Din perspectivă teoretică, tactica este definită ca un sistem de aprecieri fundamentate științific și recomandări practice elaborate pe baza acestora. Aspectul teoretic presupune studierea legităților și conținutului acțiunilor aplicate la realizarea acestui gen de activitate, precum și elaborarea unor căi eficiente și optime de realizare a acestora (pregătirea, efectuarea etc.).

Sub aspect practic, tactica reprezintă un sistem de metode și tehnici pentru desfășurarea activităților operative de investigații, un sistem de metode și tehnici de culegere a informațiilor, o linie de conduită pentru persoanele care participă în cadrul acestor activități. Într-o altă abordare, aspectul practic al tacticii investigațiilor speciale constă în munca depusă de angajații subdiviziunilor specializate în vederea implementării recomandărilor teoretice prind tactica investigațiilor speciale. Acest segment poate include: a) studierea sistematică a situației operative; b) luarea deciziilor tactice adecvate; c) stabilirea sarcinilor subalternilor și organizarea activității acestora; d) planificarea tacticii de efectuare a măsurilor speciale de investigații (în special a celor complexe, de exemplu, livrarea controlată sau investigarea

sub acoperire) și pregătirea tactică a forțelor și mijloacelor pentru îndeplinirea unei sarcini investigativ-operative; e) tactica de efectuare a unui măsuri speciale de investigații și dirijarea acțiunilor participanților implicați în efectuarea acesteia; f) asigurarea multilaterală și fiabilă a efectuării măsurii speciale de investigații; g) elaborarea tacticilor de utilizare a rezultatelor obținute prin efectuarea măsurilor speciale de investigații.

În general vorbind, termenul „tactică” în domeniul investigațiilor speciale este folosit pentru a marca unul din cele mai importante compartimente ale acesteia. Fără tactică, acest gen de activitate pur și simplu ar fi neeficient, fiindcă investigațiile speciale necesită din partea subiecților care o practică gândire, logică, previziune și alte calități intelectuale, iar acestea luate împreună înseamnă tactică.

Conform doctrinei [25, p.703-715], necesitatea tacticii investigațiilor speciale este dictată și de existența criminalității organizate. Mediul infracțional, cu toate formele sale de manifestare, acționează ca un adversar al organelor de investigații, iar fără aplicarea procedeeelor tactice contracararea criminalității ar eșua.

Tactica în cadrul investigațiilor speciale în general servește pentru rezolvarea unui spectru foarte larg de sarcini, printre acestea numărându-se: infiltrarea în mediul criminal; obținerea informațiilor necesare despre activitățile acestora; cunoașterea membrilor grupurilor infracționale și a liderilor acestora, a organizatorilor anumitor infracțiuni specifice, a intențiilor și planurilor pe termen scurt și lung, a legăturilor acestora cu reprezentanții autorităților statului; descoperirea armelor, obiectelor, valorilor și mijloacelor bănești obținute pe cale criminală, precum și a ascunzișurilor; curmarea planurilor și intențiilor criminale prin crearea obstacolelor care să-i determine pe potențialii infractori să renunțe la continuarea activităților începute; înlăturarea persoanelor care accidental au intrat în contact și sub influența mediului criminal etc.

Esența tacticii în cadrul investigațiilor speciale de cele mai multe ori este descoperită prin structura ei, adică prin elementele pe care le cuprinde: evaluarea situației operative-tactice; luarea deciziei operative-tactice pentru

îndeplinirea unei sarcini emergente; alegerea mijloacelor, metodelor și a altor posibilități ale activității operative de investigații, precum și alegerea procedeele și opțiunilor de executare a deciziei luate; executarea deciziei și evaluarea eficacității tacticii.

Din conținutul tacticii investigațiilor speciale fac parte diferite acțiuni și procedee ce nu ar trebui confundate cu măsurile speciale de investigații. Lista acțiunilor și procedeele tactice spre deosebire de cea a măsurilor speciale de investigații nu este exhaustivă. Acțiunile tactice de obicei servesc pentru realizarea cu succes a măsurilor speciale de investigații. Alegerea acțiunilor tactice necesare pentru realizarea unei măsuri speciale de investigații este dictată de o anumită situație concretă, uneori aceasta impunând aplicarea unor acțiuni tactice absolut originale ce nu s-au mai aplicat anterior, dar care sunt utile soluționării cazului concret [25, p.715-716].

Un aspect important al tacticii investigațiilor speciale ține de latura organizatorică ce vizează clarificarea anumitor întrebări, și anume: Ce acțiuni concrete urmează să fie efectuate pentru realizarea sarcinilor stabilite? Când, unde, în ce mod, care vor fi forțele, metodele și mijloacele implicate? Pentru soluționarea cu succes a acestor probleme doctrina a elaborat o consecutivitate logică de etape, fiind vorba despre: elaborarea deciziei tactico-operative; planificarea măsurilor investigativ-operative; pregătirea măsurilor pentru realizare; realizarea nemijlocită a măsurilor; analiza și aprecierea rezultatelor [2, p.277].

Cât privește metodică investigațiilor speciale, după cum prezentasem mai devreme, în aprecierea unor cercetători, este un alt compartiment fundamental al investigațiilor speciale. Metodică investigațiilor speciale, conform unor estimări, folosește, într-o oarecare măsură, prevederile metodicii criminalistice, cu implementarea prevederilor fundamentale ale criminalisticii, care se concentrează pe utilizarea sistematică a forțelor, mijloacelor și metodelor într-o conexiune unitară și dependentă de caracteristicile situațiilor criminalistice și investigativ-operative/speciale, ținând cont de circumstanțele săvârșirii anumitor tipuri de

infracțiuni, tipologia trăsăturilor de personalitate ale suspectilor, adică de datele caracteristicii criminalistice ale tipurilor corespunzătoare de infracțiuni [25, p.119].

Unele metodici ale investigațiilor speciale sunt numite particulare, termen împrumutat din terminologia criminalisticii și, în multe privințe, din punct de vedere al conținutului și al volumului, sunt apropiate metodicilor criminalistice. Desigur, ele sunt elaborate ținându-se cont de particularitățile investigațiilor speciale ale situațiilor concrete și punându-se accent pe posibilele date de fapt ce necesită să fie obținute anume prin intermediul investigațiilor operative/speciale pentru a fi supuse identificării, fixării și ridicării în vederea utilizării lor ulterioare. Includerea în astfel de metodici a unui conținut prea mare din știința criminalisticii nu este un lucru benefic pentru dezvoltarea aspectului teoretic al activității speciale de investigații. Se cuvine ca aceste metodici să conțină un specific mai mult investigativ-operativ.

În contextul celor relatate, merită menționat faptul că în doctrină nu există unanimitate cu privire la înțelesul termenului „metodică”; uneori acesta este identificat cu termenul „metodologie”, alteleori acești doi termeni sunt folosiți cu înțeles diferit. În viziunea profesorilor autohtoni Gh. Golubenco și M. Gheorghiuță, „metodica criminalistică” este ultimul compartiment al criminalisticii, definit ca un „sistem de teze științifice, în baza cărora se elaborează ansambluri practice de recomandări și prescripții cu privire la organizarea și realizarea investigațiilor diverselor varietăți de infracțiuni, prezentate normativ în legea penală” (produsul final al științei), iar „metodologia criminalistică” presupune „sistemul de cunoștințe teoretice, ce reflectă procesele, metodele și formele de cunoaștere științifică în domeniul criminalisticii” [26, p.114-117; 27].

Într-o altă abordare, „metodica” este o cale sau un set de procedee de atingere a unui scop, adică de a stabili circumstanțele care trebuie dovedite [28, p.126].

Din punct de vedere gramatical, „metodica” are înțelesul de a se conforma unei metode, a face ceva după un plan organizat [29]. Iar „metoda” presupune un „mod (sistematic)

de cercetare, de cunoaștere și de transformare a realității obiective”; „procedeu sau ansamblu de procedee folosite în realizarea unui scop; metodologie” [30].

În doctrina investigativ operativă, metoda investigativ-operativă este definită ca fiind un sistem de prevederi și recomandări științifice privind organizarea și tactica utilizării efective a forțelor, mijloacelor și metodelor de investigații operative pentru documentarea, curmarea și descoperirea în timp util a anumitor tipuri de infracțiuni [31, p.263].

În aprecierea profesorilor I. A. Klimov și G. K. Sinilov, metodologia activității operative de investigații este compusă din trei nivele: 1) metodele științifice generale; 2) metode științifice speciale; 3) metoda cercetării științifice [32, p.61]. Analizând lucrările profesorului I. A. Klimov, observăm că dumnealui folosește termenul „metodică” atât ca element structural al teoriei activității operative de investigații, cât și ca element structural al metodologiei.

Profesorul A. Iu. Șumilov avansează și mai departe, făcând distincție între noțiunile „metodica cercetării științifice a activității operative de investigații” ca parte a metodologiei și „metodica activității operative de investigații” ca secțiune a noii părți speciale a științei activității operative de investigații, aceasta din urmă fiind divizată în două părți: 1) metoda activității operative de investigații anticriminale și 2) metoda activității operative de investigații neanticriminale.

Astfel, se propune ca prin metoda activității operative de investigații anticriminale să se înțeleagă sistemul de teze teoretice și recomandări practice semnificative privind organizarea activității operative de investigații în ceea ce privește prevenirea, descoperirea și reprimarea anumitor tipuri de infracțiuni, precum și evaluarea lor, documentarea și direcționarea rezultatelor obținute către consumatorii interni și externi.

Metodica activității operative de investigații neanticriminale ar include sistemul de teze teoretice și recomandări practice semnificative privind organizarea activității operative de investigații în ceea ce ține de prevenirea, descoperirea și reprimarea anumitor tipuri de

fapte necriminale, precum și evenimente care amenință securitatea națională, evaluarea lor, documentarea și direcționarea rezultatelor obținute către consumatorii interni și externi [33, p.108-112].

Această viziune a profesorului A. Iu. Șumilov are la bază conceptul conform căruia activitatea operativă/specială de investigații nu se reduce doar la combaterea criminalității, ci presupune și combaterea altor fapte (fenomene) care nu pot fi raportate la infracțiuni, dar care pun în pericol securitatea națională. Și dacă segmentul combaterii criminalității este acoperit cu diferite metodici, atunci pe segmentul necriminal cu regret constatăm că astfel de metodici lipsesc.

Profesorul E. S. Dubonosov atrage atenția că cea mai importantă trăsătură calitativă a oricărei metodici constă în aplicarea sistemică și unitară a forțelor, mijloacelor și metodelor în funcție de caracteristicile situației operative, metodele de comitere a unor tipuri specifice de infracțiuni, de trăsăturile de personalitate ale suspectilor (persoanelor verificate). Acest principiu este implementat de mulți ani de teoria activității operative de investigații în procesul de studiere a caracteristicilor operative-tactice ale anumitor grupuri de infracțiuni și elaborare pe această bază a recomandărilor metodice pentru relevarea, prevenirea și descoperirea acestora.

Metodica investigativ-operativă este întotdeauna concepută astfel încât să se adapteze situației în care se realizează măsurile speciale de investigații. Prin urmare, la elaborarea metodicilor particulare, este necesar să se formuleze versiuni tipice investigativ-operative, să se stabilească o listă cu posibile date de fapt care necesită să fie identificate, fixate, ridicate pentru utilizarea lor ulterioară în procesul probator. Aceste cerințe au obținut fundamentare științifică în teoria documentării ca una dintre formele organizatorice ale activității speciale de investigații.

Documentarea utilizează o varietate largă de procedee tehnice și tactice, dar ținând cont de orientarea lor către fixarea caracteristicilor specifice anumitor tipuri de infracțiuni și utilizarea sistematică a forțelor, mijloacelor

și metodelor adecvate, în esență, are caracter metodic. Este vorba de recomandări științifice privind documentarea acțiunilor persoanelor suspectate de comiterea unor infracțiuni specifice, care acționează ca formă organizatorică a activității operative de investigații, dar, în esență, îndeplinesc funcțiile unei metodici investigativ-operative [20, p.27].

Rezumând cele relatate, menționăm că tactica și metodică investigațiilor speciale sunt compartimente foarte importante ale acestei activități, dar din considerentul că însăși activitatea specială de investigații este o știință relativ tânără și se află în plin proces de structurare și consolidare, constatăm că și compartimentele discutate, de asemenea, se află în

aceeași fază de dezvoltare. Faptul că până în prezent nu s-a ajuns la unanimitate de opinii cu privire la definirea și conținutul tacticii și metodicii investigațiilor speciale poate fi calificat ca ceva absolut normal, dat fiind că știința necesită timp. Ținând cont de faptul că multe aspecte ale acestei materii se află sub umbrela confidențialității statului, s-ar putea să fie nevoie de mai mult timp până se va forma o unanimitate de opinii în acest sens. Vrem să credem că această lucrare nu doar va ajuta în vederea unei înțelegeri mai bune cu privire la tactica și metodică investigațiilor speciale, ci îi va impulsiona și pe alții să se implice mai activ în descoperirea altor aspecte ale subiectului discutat.

BIBLIOGRAFIE BIBLIOGRAPHY

1. ШНЕЙКЕРТ Г. Тайна преступника и пути к ее раскрытию. М., 1925, С. 58 apud Теория оперативно-розыскной деятельности: учебник / под ред. К. К. Горяинова, В. С. Овчинского, Г. К. Сенилова. — 3-е изд., перераб. и доп. — М.: ИНФРА-М, 2017. — VIII, 712 с. ISBN 978-5-16-006780-3 p. 598.
2. DIDĂC V., CĂPĂȚICI M., CUȘNIR V., MORARU V. Tactica criminalistică. Activitatea operativă de investigații. Chișinău: Elan poligraf, 2009. 344 p. ISBN 978-9975-66-093-8.
3. ROMAN D. Activitatea specială de investigații și alte activități informative. Chișinău: CEP USM, 2019. 203 p. ISBN 978-9975-149-34-1.
4. КЛИМОВ И. А., ТУЗОВ Л. Л., САЗОНОВА Н. И. Методология теории и практики оперативно-розыскной деятельности // Научный портал МВД России. 2009. №1 [цитат 02.04.2023]. Disponibil: <https://cyberleninka.ru/article/n/metodologiya-teorii-i-praktiki-operativno-rozysknoy-deyatelnosti>.
5. ДУБОНОСОВ Е. С. Оперативно-розыскная деятельность: учебник для ВУЗов. — 4-е изд., перераб. и доп. — М.: Издательство Юрайт, 2014. 442 с. ISBN 978-5-9916-2672-9.
6. Теория оперативно-розыскной деятельности: учебник / под ред. К. К. Горяинова, В. С. Овчинского, Г. К. Сенилова. — 3-е изд., перераб. и доп. — М.: ИНФРА-М, 2017. — VIII, 712 с. ISBN 978-5-16-006780-3 p.109.
7. ЕЛИНСКИЙ В. И. Основы методологии теории оперативно-розыскной деятельности. Монография. М.: Изд. Шумилова И. И., 2001. - 228 с. ISBN 5-89784-045-8.
8. ЯКИМОВ И. Н. Криминалистика. Руководство по уголовной технике и тактике. - Новое изд., перепеч. с изд. 1925 г. - М.: ЛексЭст, 2003. - 496 с. ISBN 5-901638-20-4.
9. ВАСИЛЬЕВ А. Н. Следственная тактика и ее место в системе криминалистики // Советская криминалистика на службе следствия. - Вып. 15. - М., 1961. - С. 38-39. Apud Теория оперативно-розыскной деятельности: учебник / под ред. К. К. Горяинова, В. С. Овчинского, Г. К. Сенилова. — 3-е изд., перераб. и доп. — М.: ИНФРА-М, 2017. — VIII, 712 с. ISBN 978-5-16-006780-3 p.109.
10. Криминалистика. - М., 1980. - С. 11. Apud Теория оперативно-розыскной деятельности: учебник / под ред. К. К. Горяинова, В. С. Овчинского, Г. К. Сенилова. — 3-е изд., перераб. и доп. — М.: ИНФРА-М, 2017. — VIII, 712 с. ISBN 978-5-16-006780-3 p.109.

11. ЛЕКАРЬ А. Г. Предотвращение преступлений органами охраны общественного порядка (исследование правовых, организационных и тактических основ деятельности органов охраны общественного порядка по предотвращению преступлений): автореф. дис. ... д-ра юрид. наук / А. Г. Лекарь. М., 1967.
12. КОНДРАТЬЕВ М. В. Генезис и методология оперативно-розыскной науки // Вестник Санкт-Петербургского университета МВД России. 2020. №3 (87) [цитат 02.04.2023]. Disponibil: <https://cyberleninka.ru/article/n/genezis-i-metodologiya-operativno-rozysknoy-nauki>.
13. БЕЛКИН Р. С. Криминалистика и новые области научного знания (Теория ОРД, теория управления) // Проблемы криминалистической тактики. — Омск, 1973. — Вып. 16. — С. 3— 15. apud ЕЛИНСКИЙ В. И. Основы методологии теории оперативно-розыскной деятельности. Монография. М.: Изд. Шумилова И. И., 2001. - 228 с. ISBN 5-89784-045-8 p.74.
14. КЛИМОВ И. А., САЗОНОВА Н. И. Основные системообразующие понятия теории оперативно-розыскной деятельности и их роль в ее формировании и конкретизации // Научный портал МВД России. 2008. №1 [цитат 02.04.2023]. Disponibil: <https://cyberleninka.ru/article/n/osnovnye-sistemoobrazuyuschie-ponyatiya-teorii-operativno-rozysknoy-deyatelnosti-i-ih-rol-v-ee-formirovanii-i-konkretizatsii> (дата обращения: 20.04.2023).
15. ЛУКАШОВ В. А. Предмет, содержание и методы теории ОРД: Лекция 4. — М.: Академия МВД СССР, 1974.
16. ЛУКЪЯНЕНКО А. Г. Предмет теории ОРД ОВД и его значение для совершенствования оперативной и следственной работы. 1979. apud ЕЛИНСКИЙ В. И. Основы методологии теории оперативно-розыскной деятельности. Монография. М.: Изд. Шумилова И. И., 2001. - 228 с. ISBN 5-89784-045-8 p.89.
17. КЛИМОВ И. А., СЕНИЛОВ Г. К. Предмет, система, методология, история и перспективы развития теории ОРД: Курс лекций по оперативно-розыскной деятельности. Вып. 1. М.: ЮИ МВД России, 1995. С. 56. apud КЛИМОВ И. А., ТУЗОВ Л. Л., САЗОНОВА Н. И. Методология теории и практики оперативно-розыскной деятельности // Научный портал МВД России. 2009. №1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/metodologiya-teorii-i-praktiki-operativno-rozysknoy-deyatelnosti> (дата обращения: 08.02.2023).
18. КЛИМОВ И. А. Оперативно-розыскная деятельность органов внутренних дел как процесс познания (проблемы теории и практики): автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. С. 25. <https://viewer.rsl.ru/ru/rsl01000301302?page=3&rotate=0&theme=white>.
19. ДУБОНОСОВ Е. С. Оперативно-розыскная деятельность: учебник для вузов / Е. С. Дубоносов. — 4-е изд., перераб. и доп. — М.: Издательство Юрайт, 2014. — 442 с. — Серия: Бакалавр. Базовый курс. ISBN 978-5-9916-2672-9.
20. ДУБОНОСОВ Е. С. Оперативно-розыскная деятельность: учебник и практикум для СПО / Е. С. Дубоносов. — 6-е изд., перераб. и доп. — М.: Издательство Юрайт, 2017. — 379 с. — (Серия: Профессиональное образование). ISBN 978-5-534-05050-9 p.25.
21. ШУМИЛОВ А. Ю. Оперативно-розыскная наука в Российской Федерации: монография / А. Ю. Шумилов. В 3 т. М.: издательский дом Шумиловой И. И., 2015. Т. III: Основные положения. Кн. 1. Объект, предмет и система оперативно-розыскной науки. — 360 с. (Теория и практика профессионального сыска). ISBN 978-5-89784-197-4 (кн. 1 т. III). P.283.
22. ШУМИЛОВ А. Ю. Оперативно-розыскная наука в Российской Федерации: монография / А. Ю. Шумилов. В 3 т. М.: издательский дом Шумиловой И. И., 2013. Т. I: Оперативно-розыскная деятельность и формирование науки о ней. — 455 с. (Теория и практика профессионального сыска). ISBN 978-5-89784-184-4 p.180.
23. OSOIANU T. et al. Tactica acțiunilor de ur-

- mărire penală. Curs universitar. Ch.2020. 250 p., p.10.
24. НЕВСКИЙ Е. П. О понятии оперативно-розыскная тактика. Электронный научный журнал «Дневник Науки». 2019 №4 [цитат 02.04.2023]. Disponibil: <http://dnevniknauki.ru/images/publications/2019/4/law/Nevsky2.pdf>.
 25. Теория оперативно-розыскной деятельности: Учебник/ Под ред. К. К. Горяинова, В. С. Овчинского, Г. К. Сенилова.- М.: ИНФРА-М, 2006.- X, 832 с. – (Высшее образование). ISBN 5-16-002437-9 с.703- 715.
 26. GOLUBENCO Gh. Criminalistică: obiect, sistem, istorie. Universitatea Liberă Internațională din Moldova. – Ch.: F.E.-P. „Tipografia Centrală”, 2008. 216 p. ISBN 978-9975-78-597-6 p.114-117.
 27. GHEORGHÎȚĂ M. Noțiunea, obiectul și sarcinile metodicii criminalistice [citată 07.05.2023]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/89-95_6.pdf.
 28. ЛАРИЧЕВ В. Д. Вопросы формирования частных криминалистических и оперативно-розыскных методик / В. Д. Ларищев // Вестник Нижегородского университета им. Н. И. Лобачевского. – 2015. – № 2-1. – С. 126-132.
 29. DEX disponibil online: <https://dexonline.ro/definitie/metodica> (Vizitat la 07.05.2023).
 30. DEX disponibil online: <https://dexonline.ro/definitie/metod%C4%83> (Vizitat la 07.05.2023).
 31. Оперативно-розыскная деятельность: учебник для студентов ВУЗов, обучающихся по направлению подготовки «Юриспруденция» / [И. А. Климов и др.]; под ред. И. А. Климова. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: Ю НИТИ-ДАНА, 2016. — 407 с. ISBN 978-5-238-02778-4.
 32. КЛИМОВ И. А., СИНИЛОВ Г. К. Некоторые вопросы методологии оперативно-розыскной деятельности // Вести. Моск. ун-та МВД России. 2003. № 1. С. 61.
 33. ШУМИЛОВ А. Ю. Оперативно-розыскная наука в Российской Федерации: монография / А. Ю. Шумилов. В 3 т. М.: издательский дом Шумиловой И. И., 2016. Т. III: Основные положения. Кн. 2. Методология, принципы, язык, субъекты оперативно-розыскной науки и некоторые иные ее положения. — 456 с. ISBN 978-5-89784-198-1 (кн. 2 т. III) с.108-112.

DESPRE AUTORI

Boris GLAVAN,

*doctor în drept, conferențiar universitar,
Secretar Științific al Senatului
Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI,
Republica Moldova,
e-mail: gba74@rambler.ru,
e-mail: boris.glavan@mai.gov.md,
ORCID ID: 0000-0002-3838-4308*